

Народ на Галгофе

Шмат якія народы сьвету і Еўропы прайшлі свой нярадасны, пакутніцкі шлях, шлях Дэляроса, пакуль выбіліся на сьветлую дарогу праўды і справядлівасьці. Толькі беларусы затрымаліся на тым шляху, нібы аддаючыся сада-мазахісцкай асалодзе ад сваіх нялюдзкіх пакутаў, ня надта імкнучыся пачуць нават голас Бога ці хоць бы зьведаць патрэбу спазнаць, да чаго трэба імкнуцца.

Звычайна, як і ўсе людзі, мы маем усё — ад боскага і высакароднага да подлага і нізкага, якое наканавана стрываць. Але ў дадатак да іншых на наш пакутніцкі лёс выпаў яшчэ Чарнобыль — гэты біблейскі апакаліпсіс, ад якога няма паратунку нават зьдзічэламу ваўку, што марна імкнецца выбавіцца з радзьяцыйнага жаху. Створаны паэтам вобраз сапраўды набывае сэнс касьмічнай жуды, калі «паўсюль даўкі пах палыну, і ў небе — расьпятая зорка» (паэма «Чорная быль»).

Пад гэтаю «расьпятай зоркай» нацыя змушана існаваць, мабыць, ад часоў пралетарскай рэвалюцыі ў Расеі. Менавіта тады Беларусь узышла на Галгофу з дзiesiąткамі і сотнямі «Курапатаў» на ёй. Сярод іх, безумоўна, — і нядаўна моўчкі адкрытыя «Цівалі» — жахлівае месца зьнішчэньня людзей разам з жывёлай. І нават іх пасьмяротнае вынішчэньне з дапамогай зусім сучаснага сродку тэхналагічнай эпохі — напалму. Каб не засталася ні сьледу, ні крыжа, ні памяці.

Так, сьледу на спаленай зямлі можа і не застацца, можа нічога не захавацца ў дбайна падчышчаных архівах, але нішто не зьнікае з душаў людзей. Людзкія пакуты і людзкая кроў бяз сьледу не мінаюцца нават на Беларусі, якая ня першае стагодзьдзе ідзе «дарогай у нікуды», дзе воля «толькі сьніцца», а «слава разьлятаецца, як дым».

Каб народнае гора не разляцелася, як дым, спакон часу існаваў фальклёр, а цяпер, пакуль яшчэ ня спрахла родная мова, ёсць паэзія, якая ўсё бачыць і на ўсё рэагуе. Бо «сьвечку тваёй душы у Госпада папрасіла і ў цнатлівай цішы зацэпліла Еўфрасіньня». А праз вякі тую сьвечку пранёс Скарына, «засьцерагчы сьпяшыў радком і крывёй Купала». Менавіта такім памкненьнем натхняўся і аўтар гэтых паэмаў Сяргей Законьнікаў.

Шмат якія радкі гэтай кнігі нясуць сапраўдныя прыліны несумненнай паэзіі, высокіх думак, адухоўлены балючым пачуцьцём неспакою за лёсы людзей і Радзімы, яе гісторыі і будучыні. Надзвычай плённым, найперш у маральным плане, бачыцца мне новы для нашай паэзіі матыў хрысьціянскага пакаяньня, уведзены аўтарам у, можа быць, лепшай паэме «Зязюля». Тым болей, што «потам і мазалём немцы каюцца», у той час як «свае прыкарытнікі нават бяду скарыстаць для нажывы сьпяшаюцца». Балючая праўда гэтых радкоў набывае маштаб асноўнай ісьціны нашага праклятага часу.

Эпічныя паэмы Сяргея Законьнікава — пранізьлівыя радкі ў несканчоным летапісе народнай бяды, сьведчаньне духоўнай патэнцыі народа, які марудна, праз боль і памылкі, нарэшце ўсьведамляе сябе і сваё наканаваньне ў сьвеце.

Васіль Быкаў
16. III. 96